

КИЇВСЬКИЙ  
НАЦІОНАЛЬНИЙ  
ТОРГОВЕЛЬНО-  
ЕКОНОМІЧНИЙ  
УНІВЕРСИТЕТ

ХАРКІВСЬКИЙ  
ТОРГОВЕЛЬНО-  
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ  
КНТЕУ

## ЕКОНОМІКА СІМ'Ї

### Family Economy

Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Навчальний рік	2021/2022
З якого курсу викладається	1
В якому семестрі (-ах) викладається	2
Обсяг дисципліни (годин / ECTS)	180/6
Тижневе навантаження	4 години
Мова викладання	Українська
Статус дисципліни	Вибіркова

### Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові	Чемчикаленко Руслан Анатолійович
Науковий ступінь, вчене звання	Кандидат економічних наук, доцент
Кафедра	Міжнародного бізнесу, фінансів та обліку
Посада	Завідувач кафедри
Профіль викладача	<a href="#">Google Scholar</a> / <a href="#">ORCID</a> / <a href="#">ResearchGate</a>
Контактна інформація	r.chemchukalenko@knu.edu.ua

### Анотація

Дисципліна «Економіка сім'ї» – вибіркова навчальна дисципліна, передбачена планом підготовки дипломованих фахівців усіх економічних спеціальностей. Курс передбачає ознайомлення з найактуальнішими підходами до формування поняття щодо основи домашньої економіки, вивчення її структури й принципів функціонування.

### Мета дисципліни

Формування у студента теоретичних знань і практичних навичок в галузі управління економікою сім'ї:

- вивчення генезису сім'ї як соціально-економічного інституту;
- оволодіння основами економічного аналізу на рівні сім'ї як макроекономічного агента та економічних відносин у сім'ї - домашнього господарства;
- формування уявлень про тенденції та перспективи розвитку державної політики, соціально-економічних програм щодо сімей.

### У результаті вивчення дисципліни студент буде

знати:

- економічні причини виникнення сім'ї та економічні причини переходу від однієї форми сім'ї до іншої, основні соціально-економічні показники рівня життя сім'ї, їх динаміку та тенденції;

- матеріальні потреби сім'ї, їх класифікація, критерії розумності потреб, показники рівня насичення;
- принципи формування бюджету сім'ї: основні статті доходів і витрат, основи планування сімейного бюджету, класифікація доходів та розходів бюджету та динаміку відповідних статей;
- принципи виділення малозабезпечених сімей, систем матеріального та соціального захисту сім'ї;
- основні поняття та терміни: сім'я, домогосподарство, рівень життя, якість життя, вартість життя, споживчий мінімум, мінімальний споживчий бюджет, економічні ресурси сім'ї, підприємництво, комерція, потреби, бюджет сім'ї, доходи, витрати, комунальні платежі, споживчий кошик, малозабезпечені сім'ї, соціальні гарантії;
- особливості поведінки сім'ї в умовах кризового економічного стану в Україні;

#### *вміти:*

- використовувати у практичній діяльності засвоєні в процесі вивчення курсу «Економіка сім'ї» основні поняття та категорії для оцінки навколишньої економічної дійсності;
- розуміти зміст соціально-економічної інформації, що міститься в популярній економічній літературі й використовується в засобах масової інформації;
- обґрунтовувати власну позицію щодо відношення до економічної позиції держави стосовно сім'ї та формувати свою точку зору на те, що знаходяться в економічному процесі відповідно до того як ці процеси відображаються на економічному стану сім'ї;
- розраховувати наступні соціально-економічні показники: індекс рівня життя, середній індекс цін на товари першої необхідності, споживчого кошику, вартість використання кредитних коштів та вигоду від розміщення коштів на депозит, плановий обсяг податкових зобов'язань, пов'язаних з функціонуванням сім'ї;
- планувати дохідні та витратні статті сімейного бюджету, самостійно розраховувати розмір комунальних платежів на сім'ю, основні податкові платежі;
- візуалізувати інформацію щодо динаміки основних соціально-економічних показників вартості, рівня та якості життя, рівня доходу на душу населення та на сім'ю, рівня споживання.

## **Передумови вивчення дисципліни**

Загальне розуміння економічних термінів.

## **Програма дисципліни**

### *Тема 1. Домогосподарство як структурна одиниця економіки держави*

Сутність домогосподарств, їх класифікація та роль в економічному кругообігу ресурсів. Функції домашніх господарств. Необхідність та доцільність виділення фінансів домогосподарств у складі фінансової системи України. Аналіз особливостей введення економіки сім'ї в умовах кризового економічного стану в Україні. Законодавче забезпечення дотримання економічних прав і свобод сім'ї.

### *Тема 2. Сімейний бюджет*

Сімейний бюджет: сутність, поняття, види, функції. Основні статті доходів і витрат сім'ї. Основи планування сімейного бюджету. Структура сімейного бюджету.

Оподатковувані доходи. Реальні доходи. Соціальний набір споживчих товарів та послуг. Вартість «споживчого кошика». Причини зміни видів доходів сім'ї, так і їх сукупного обсягу. Необхідність прогнозування доходів сім'ї. Основні способи захисту від небажаних явищ. Облік доходів та витрат. Порядок прогнозування доходів сім'ї. Напрями збільшення доходів сім'ї. Кредит як засіб фінансування потреб сім'ї. Депозит як спосіб отримання пасивного доходу.

Суть і причини виникнення сімейних витрат. Реакція споживача на зміну доходу. Реакція споживача на зміну ціни товару. Ефект заміни та ефект доходу та їх взаємодія. Класифікаційні ознаки і види витрат. Прогнозування сімейних витрат. Аналіз витрат сім'ї.

*Тема 3. Основні види податків, що їх справляють члени сім'ї.*

Оподаткування доходів членів сім'ї. Оподаткування спадщини та подарунків. Оподаткування доходів «заробітчанин». Оподаткування підприємницької діяльності.

*Тема 4. Показники рівня життя сім'ї.*

Рівень життя. Якість життя. Вартість життя. Мінімальний споживчий бюджет. Економічні ресурси сім'ї. Комунальні платежі та порядок їх розрахунку. Порядок віднесення сім'ї до малозабезпечених. Соціальні гарантії економічного добробуту сім'ї.

*Тема 5. Товар як засіб задоволення потреб.*

Товар як засіб задоволення потреб, його характеристика основні властивості. Матеріальні потреби сім'ї, їх класифікація. Критерії розумності споживання.

## **Особливості та політики дисципліни**

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття дисципліни. Студенти мають завчасно інформувати викладача про неможливість відвідати заняття.

Проведення семінарських занять передбачено виключно в інтерактивній формі (проведення дискусійних клубів, робота в робочих групах, участь в симуляції або імітаційних іграх) тому передбачається активна участь всіх студентів в опануванні даною навчальною дисципліною.

Під час практичних занять використовуються ситуації та реальна фінансова звітність вітчизняних підприємств. Усі практичні завдання максимально наближені до реальної діяльності вітчизняного бізнесу, й формування висновків з розрахунків, проведених в рамках виконання поставлених на практичних заняттях завдань, має враховувати сучасний стан економіки країни та регіону.

Виконання передбачених завдань формує у здобувача вищої освіти не тільки знання фінансового інструментарію та методики його використання, але й закладає основи критичного мислення й багатоваріантності вирішення професійних задач з урахуванням необхідності максимального задоволення інтересів зацікавлених в результатах такого аналізу осіб.

Відвідування аудиторних занять є обов'язковим, але за умови узгодження з викладачем допускається присутність здобувача вищої освіти на занятті в режимі on-

line. Відпрацювання пропусків занять є обов'язковим і передбачає самостійне виконання завдань, які вирішувалися на занятті.

## Форми та методи оцінювання

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-баловою шкалою та шкалою ЕКТС відповідно до діючого [Положення про оцінювання результатів навчання студентів](#).

*Поточний контроль (60 балів):* 1) активна участь в ділових іграх, роботі в групах тощо; 2) виконання розрахункових завдань; 3) поточне тестування на [Порталі освітніх ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу Інституту](#).

*Підсумковий семестровий контроль (40 балів):* письмовий екзамен. Структура екзаменаційного білету: завдання на оцінювання теоретичних знань (комп'ютерне тестування); завдання на оцінювання практичних навичок (текст: ситуаційне завдання, творче завдання, розрахунково-аналітичне завдання); завдання на оцінювання професійних вмінь (текст: ситуаційне завдання, творче завдання, розрахунково-аналітичне завдання).

Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

## Рекомендовані джерела інформації

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. – Станом на 29.03.2021. – Назва з екрана.
2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Станом на 07.04.2020. – Назва з екрана.
3. Сімейний кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>. – Станом на 07.04.2020. – Назва з екрана.
4. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям [Електронний ресурс] : Закон України від 01.06.2000 № 1768-III // Верховна Рада України : офіційний веб-портал.– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14#Text>. – Станом на 07.04.2020. – Назва з екрана.
5. Про індексацію грошових доходів населення [Електронний ресурс] : Закон України у редакції від 06.02.2003 р. № 491-IV. // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1282-12#Text>. – Станом на 07.04.2020.– Назва з екрана.
6. Єременко В. Г. Соціальна економіка : навчальний посібник / В. Г. Єременко. – Видання друге, адаптоване й доповнене. – Київ : Інформаційно-видавничий центр Держкомстату, 2003. – 351 с.